

dolgozom, amely a magyar amatőrök számára elég nehezen elérhető. Mindenesetre a vizuális szupernóva-felfedezést amatőr távcsövekkel elég reménytelennek érzem, mivel a fényes galaxisokban nem volt szupernóva, mióta rendszeres megfigyelésük folyik, és ez több mint 100 év. Kivétel az S Andromedae, na és persze az SN 1987A.

Zal: Szokott-e értesítéseket kapni hazai amatőrök "felfedezéseiről"?

L.M.: Igen, néha jön egy-egy távirat.

Zal: Mi a véleménye ezekről?

L.M.: Nagyon jó lenne, ha valódi felfedezéseket tartalmaznának. Az ilyen bejelentéseket megvizsgáljuk, és ha valósnak bizonyulnak, akkor az amatőr neve alatt futhatnának. De ehhez az kell, hogy tudjam, ki-ről van szó, és honnan küldte a táviratot. Legutóbb pl. egy szupernóvát említett egy távirat, de a feladó nem adta meg a címét, csak a nevét. Értesíteni sem tudtam volna arról, ha a felfedezése valódi.

Zal: Lát-e lehetőséget magyar amatőr felfedezésre?

L.M.: Elvben természetesen. A gyakorlatban azért jóvan kisebb a valószínűsége annak, hogy ilyen kis berendezésekkel lehessen valamit keresni a nemzetközi mezőnyben, mivel a világ tele van nagyobb amatőr távcsövekkel, melyekkel rendszeresen észlelnek. Na és persze a külföldiek kapcsolatai is sokkal jobbakk, tehát rendszeresen kapják a IAU telexeket, amelyeket pár éve még mi sem tudunk megrendelni, adminisztratív okok miatt.

Zal: Ön szerint melyik az a legkisebb átmérő, amivel eredményesen lehetne dolgozni?

L.M.: Elvben bármilyennel. A jó munka legalapvetőbb feltétele a főtűzés. Egy 24x36 mm-es filmkockán üstökösöt keresni szerintem reménytelen dolog. Ehhez egy nagyobb, legalább egy 9x12 cm-es negatív felület és egy 5 cm átmérőjű objektív kellene. Szerintem ez az alsó határ.

Zal: Köszönöm a beszélgetést.

ZALEZSÁK TAMÁS

Változós hírek, érdekességek

A Mira Ceti első hazai említése

Fabricius (1596) és Bayer (1603) első szörványészlelései után a holland Johannes Phocylides Holwarda (1618—1651) csillagász volt az, aki észrevette a Mira rendszeres, periodikus fényváltozását 1638 decembere és 1639 november között. Holwarda a Franeker egyetemen tanított professzorként, egyébként antikopernikánus nézetei voltak (l. Pleione 1988/1. 15. o., és 1988/2. 1. o.).

Apáczai Csere János (1625—1659) Utrechtben nyomtatta ki 1653-ban a magyar nyelvű csillagászati fejezettel is bíró "Magyar Encyclopaedia"-ját. Itt említi a Mirát is, ekképpen:

"A Cethal. Ebben 1638-ban ősszel hirtelenséggel egy csudálkozásra méltó csillag tetszett fel, és mindjárt következő tavaszon eltűnt, mely attól fogva mindedig úgy történik."

Nyilván ez a leírás nem volt Apáczai saját észlelése. Egyrészt mert ekkor (1638—39-ben) ő még csak 13—14 éves volt, és még Erdélyben, Kolozsvárott kezdte el tanulmányait. Leírása viszont nagyon is hasonlít a holland Holwadééra. Ez nem is csoda, mert Apáczai 1648 júliusában valóban kijutott Hollandiába, és egyetemi tanulmányait elsőként a Franeker egyetemen kezdte el. Akár magától Holwardától is hallhatott észleléseiről, de más holland professzoroktól biztosan értesült a csodás csillagról. Akár így, akár úgy volt, a fontos megfigyelést leírta magyar nyelvű ismeretterjesztő művében, és így ő volt a Mira Ceti első hazai leírója.

Ha már Apáczai művéről említést tettünk, kiegészítjük egyéb változócsillagokkal is, amelyek szintén szerepelnek benne:

"A Székenülő (Cassiopea), melynek mellyebélie Sedirnek neveztetik. Ennek székiben 1572. esztendőben egy iszonyatos nagy csillag tetszett volt fel, mely 1574-ben ismét eltűnt."
— ez nyilván az 1572-es szupernóva volt.

"A Hattyu (Cygnus). Ennek begyiben 1600. esztendőben egy új, harmadik rend fényességű és nagyságu csillag tetszett fel, mely mind a mái napig tündöklék."
— ez a ma P Cygninek nevezett csillag.

"A Kégyórtartó (Serpentarius), kinek jobb lábában 1604-ben egy új csillag tetszett volt fel, de 1606-ban ismét eltűnt"
— ami ismét szupernóva volt.

KESZTHELYI SÁNDOR

V404 Cygni

A V404 Cyg, melyet második, 1989-es kitöréséig Nova Cyg 1938 néven is ismertünk, a GS 2023+338 jelű röntgen nóva optikai megfelelőjének bizonyult. 1462 db sonnebergi lemez — melyek 1928 és 1989 között készültek — átvizsgálása során G. Richter egy további 14^m0-s maximumot talált JD 35685 körül. Egy 1979-es maximumra utaló jelek is találhatóak a lemezeken. Nem kizárt, hogy további kitörések is történtek, melyeket nem sikerült rögzíteni (téli hónapok és a rossz időjárás miatt).

IBVS 3362

Mira észlelések 1988

1988-ban több mint 8 ezer észlelés érkezett 340 mira változóról. A következőkben néhány érdekesebb fénygörbét mutatunk be a gazdag anyagból. A táblázatban az eddig feldolgozott csillagok maximum-időpontjait (JD-ben) és fényességértékeit adjuk meg.

Kérjük megfigyelőinket, hogy a jelenlegi időszakban fokozottabban észleljék a PVH programban szereplő mirákat, és különösen a Hipparcos-program csillagait!

SOÓS ZOLTÁN